

ВИЖДАШ ЛИ МЕ?
DO YOU SEE ME?
DIKHES LIJI MAN?

КАК СЕ ОТРАЗЯВА БЕДНОСТТА НА ДЕЦАТА?

Ромите в България са етническа малцинствена група, която се разделя на следните големи под-групи: ерлии, милет, кардараша, и рудари. Най-голяма е групата на ерлиите, към която спадат хорхане рома (мюсюлмани, турски цигани) и дасикане рома (християни, български цигани). Ерлиите са първата вълна роми, пристигнали на територията на стария континент, но въпреки това те не загубват майчиния си език – ромския. Групата на милета се заселва в България по време на Османската империя, по-често като обслужващ персонал на турската армия. Макар и потомци на роми, техният майчин език е турски. Кардарашите и рударите идват в Европа последни, 19-20 век. За разлика от кардарашите, чийто майчин език е ромски, рударите говорят на румънски. Ромските групи се разглеждат и според занаята, който членовете имат – калайджии, бакърджии, кошничари, мечкадари, бургунджии, музиканти и т.н.

НА ДЕЦАТА, ЖИВЕЕЩИ В БЕДНИ СЕМЕЙСТВА, ИМ ЛИПСВАТ НЕЩА, КОИТО СА СЪЩЕСТВЕНИ ЗА ТЯХНОТО РАЗВИТИЕ. ТЕЗИ ЛИПСИ ИМАТ НЕГАТИВНО ОТРАЖЕНИЕ ВЪРХУ ТЯХНАТА МОТИВАЦИЯ ЗА УЧЕНЕ И ОБРАЗОВАТЕЛНО РАЗВИТИЕ.

Бедността е много по-широко разпространена сред ромския етнос, отколкото сред другите етнически групи или в обществото като цяло. Относителният дял на бедните сред ромите в България е 77%, (в сравнение с етническите български, 16% от които живеят в бедност). Нещо повече – докато под 1% от децата на етническите българи живеят в условия на дълбоки материали лишения, то при ромите този процент е над 16%.¹ Бедността в ромската общност е често дълбоко вкоренена и трайна, и оказва влияние върху почти всички елементи на стандарта на живот (жилищно благоустройство, образование, здравни грижи...). Ромските деца в предучилищна възраст от бедни общности в България живеят в семейства, чиито доходи са два и половина пъти по-ниски от доходите на семействата на българските им връстници от същите бедни общности. В тези общности, всяко пето ромско семейство има вътрешна тоалетна, докато над половината от българските домакинства имат такава. Над половината от родителите на ромските деца от бедни общности нямат завършено основно образование, докато при българските деца от същите общности този дял е 13%.²

В БЕДНИТЕ СЕМЕЙСТВАТА, КАКВИТО СА МНОГО ОТ РОМСКИТЕ ОБЩНОСТИ, ДЕЦАТА В УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ СА ПОСТОЯННО ИЗЛОЖЕНИ НА ВЪНШНИ ФАКТОРИ И ОБСТОЯТЕЛСТВА, КОИТО ИМАТ НЕГАТИВЕН ЕФЕКТ ВЪРХУ ТЯХНАТА МОТИВАЦИЯ И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УЧЕНЕ. ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ИНСТИТУЦИИ МОГАТ ДА СМЕКЧАТ ВЛИЯНИЕТО НА ТЕЗИ ФАКТОРИ И ДА ПОМОГНАТ НА ВСЯКО ДЕТЕ ДА РАЗВИЕ ПОТЕНЦИАЛА СИ.

Понякога нивата на бедност сред ромската общност могат да бъдат повече от 10 пъти по-високи от нивата на бедност на населението като цяло.

Родителите и децата, които са изправени пред лицето на бедността, са изложени на значително по-високи рискове от:

- ▶ проблеми със здравето и сигурността;
- ▶ остър и хроничен стрес;
- ▶ емоционални и социални трудности;
- ▶ ограничени възможности на когнитивния капацитет.

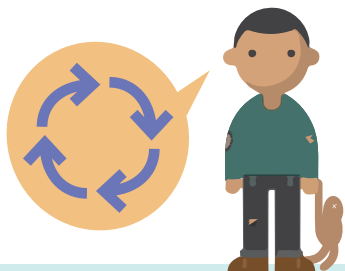
¹ Национален статистически институт (2018). Индикатори за бедност и социално включване през 2017 година на. Свалено на 1 ноември 2018 г. от <http://www.nsi.bg/bg>

Относителната бедност е бедността на онези хора, които не могат да отговорят на минималния достоен стандарт на живот в обществото, в което живеят (не могат да купуват определени стоки и не успяват да се включат активно в обществения живот). В условията на дълбоки материални лишения, семействата не са в състояние да задоволят своите основни нужди, които са съществено важни за тяхното оцеляване (храна, облекло, жилище, хигиена, транспорт и т.н.)

² Huillery, E., de Laat, J., Gentler, P. (2017) "Supporting Disadvantaged Children to Enter Kindergarten: Experimental Evidence from Bulgaria." (Насърчаване на посещаването на детска градина от деца в неравностойно положение: експериментални доказателства от България). World Bank. <http://documents.worldbank.org/curated/en/847901497276242862/Supporting-disadvantaged-children-enter-kindergarten-experimental-evidence-from-Bulgaria>

ПОРОЧНИЯТ КРЪГ НА БЕДНОСТТА

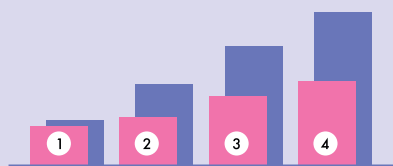
- ▶ Поради лошите условия на живот (лоша храна, често боледуване, ниско ниво на взаимодействие с възрастните, достъп до хора с беден речников запас, липса на играчки и детски книжки, изложени на стрес) децата живеещи в бедност, започват още в ранна детска възраст да изостават в своето когнитивно, социално и емоционално развитие в сравнение с децата от семейства с по-висок икономически статус.
- ▶ Когато децата нямат възможност да посещават висококачествени училища, те изостават от своите връстници още повече и не могат да постигнат добри резултати в училище.
- ▶ Поради слабите си резултати те са заплашени от висок риск да отпаднат от училище.
- ▶ Те навлизат в зряла възраст с ниски нива на образование и без нужните им умения.
- ▶ Ниското образователно ниво, влошеният здравен статус, наред с други фактори, като дискриминация и оскъдни социални контакти, водят до безработица, ниско заплащане и работа на черния пазар.

КАЧЕСТВЕНИТЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ГРИЖИ В РАННА ВЪЗРАСТ МОГАТ ДА ПРЕКЪСНАТ КРЪГА НА БЕДНОСТТА. ДЕЦАТА И РОДИТЕЛИТЕ, ЖИВЕЕЩИ В БЕДНОСТ, ИМАТ НУЖДА ОТ ДОПЪЛНИТЕЛНА ОБРАЗОВАТЕЛНА, СОЦИАЛНА И ЕМОЦИОНАЛНА ПОДКРЕПА.

Проучванията показват, че при равни други условия:

- 1 Поради лошите условия на живот (лоша храна, често боледуване, ниско ниво на взаимодействие с възрастните, достъп до хора с беден речников запас, липса на играчки и детски книжки, изложени на стрес) децата, живеещи в бедност, започват още в ранна детска възраст да изостават в своето когнитивно, социално и емоционално развитие в сравнение с децата от семейства с по-висок икономически статус.

- 2 Когато децата нямат възможност да посещават висококачествени училища, те изостават от своите връстници още повече и не могат да постигнат добри резултати в училище.
- 3 Поради слабите си резултати те са заплашени от висок риск да отпаднат от училище.
- 4 Те навлизат в зряла възраст с ниски нива на образование и без нужните им умения.

ДОБРИ УЧИЛИЩА са тези, в които учителите са добре запознати с предметите, които преподават, и чиито ученици постигат добри резултати благодарение на учебния процес в класната стая. Добрата учителска практика е съобразена с етапите на развитие на детето, прилага индивидуален подход и осъзнава, че ученето е резултат на взаимодействие между децата и възрастните в дух на признание, насърчаване и автономия на учащия се. Добрите учители работят с убеждението, че всяко дете има потенциал и способности, за развитието на които има нужда от подкрепата и помощта на възрастните.

ПОГРЕШНОТО СХВАЩАНЕ! „Това е тяхната култура“

В ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ

Понякога последиците от бедността са приписвани на културни специфики, вместо на истинската причина, а именно – бедността. Това е особено вярно за ромската култура: за ромите често се смята, че имат лоша хигиена, необразовани са, мързи ги да работят и се занимават с просия. Въпреки изкривената вяра в съществуването на „култура на бедността“ има много изследвания, които показват, че такова нещо не съществува и че сред хората, живеещи в бедност, има също толкова различия в убежденията и поведението, както сред хората, живеещи в богатство. Хипотезите, които окачествяват бедността като следствие на културни специфики, са погрешни, защото приписват

причините за социалните проблеми и неравенствата в обществото на самите хора и групи, които са жертви на бедността.

РИСКОВИ ФАКТОРИ ПРИ ДЕЦАТА, ЖИВЕЕЩИ В БЕДНОСТ

Стереотипи и предразсъдъци

Поради изкривеното убеждение, че бедността е последица от културните специфики на ромите и на други етнически групи, които са уязвими към бедността, децата от тези групи са изправени пред множество стереотипи, класифициращи тях и техните родители като например „мързеливи и незаинтересовани“; „предпочитащи да прекарват времето си на улицата“; „немарливи към личната си хигиена“. В следствие от тези стереотипи децата развиват негативна представа за себе си и своите възможности, което влияе отрицателно върху тяхното учене.

УЧИЛИЩАТА, КОИТО ПРЕКЪСВАТ КРЪГА НА БЕДНОСТТА

- ▶ Инвестират в професионални обучения, които да помогнат на персонала да разпознава ефектите от бедността върху учениците в училище, и съставят план за превъзможване на тези ефекти.
- ▶ Не приписват следствията от бедността на определени културни специфики и по този начин прекъсват цикъла, който поддържа съществуването на стереотипи и предразсъдъци както срещу ромите, така и срещу други бедни общности.
- ▶ Работят за развенчаване на мита, че бедността се дължи на това, че хората не работят достатъчно усърдно и че „където има желание, има и начин“.

ПОГРЕШНОТО СХВАЩАНЕ!

Бедните родители не ценят образованието. Децата от бедни семейства са мързеливи и незаинтересовани. „Който иска, може!“

Много хора вярват в това, че децата, живеещи в бедност, са незаинтересовани и не полагат усилия, защото са мързеливи – също като своите родители. В следствие на това погрешно схващане, образователите имат по-ниски очаквания към децата с нисък социално-икономически статус в сравнение с очакванията им към другите деца. Смятат, че децата не са научени от малки на това, че **„който иска, може!“**. Това и други подобни разбирания са погрешни, и приписват причините за проблемите и неравенствата на характера на „жертвите“, а не на обстоятелствата, в които израстват и живеят децата и техните семейства.

В ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ

Няма доказателства за това, че има разлика между нагласите към образованието между бедни семейства и семейства с добър икономически статус. Нещо повече, изследвания показват, че ромските родители са като всички останали родители: те разбират важноста на образованието и искат най-доброто образование за своите деца. Учителите често забравят, че родителите могат да проявяват интерес към образованието на своите деца и извън училището. Родителите от бедни семейства по-често работят на черния пазар или поемат двойни смени, което ги възпрепятства да посрещнат изискванията, поставени от училищата. Освен това, по-ниско образованите родители често смятат, че

не са в състояние да помогнат на децата си с учебния материал или да имат принос към тяхното образование; в следствие на което изцяло се доверяват на учителите. Родители, живеещи в бедност, често биват стигматизирани и маргинализирани и смятат, че децата им ще останат безработни и след училище.

НЕЯВЯВАНЕТО НА РОДИТЕЛИТЕ В УЧИЛИЩЕ НЕВИНАГИ Е ЗНАК ЗА ТЯХНАТА НЕЗАИНТЕРЕСОВАНOST КЪМ ОБРАЗОВАНИЕТО НА ДЕЦАТА ИМ. ПОМИСЛЕТЕ ЗА ТЕХНИТЕ РЕАЛНИ МОТИВИ.

РИСКОВИ ФАКТОРИ ПРИ ДЕЦАТА, ЖИВЕЕЩИ В БЕДНОСТ.

Здравословни проблеми.

Децата, живеещи в бедност, ядат храни с ниска хранителна стойност. Лошите храни оказват отрицателно влияние върху функцията на мозъка при децата. Когато децата не се хранят добре, е по-трудно да слушат, да се концентрират и да учат. Лошата храна оказва отрицателно влияние и върху поведението на детето. Децата често стават хиперактивни (имат прекалено много енергия) или се уморяват (имат ниски нива на енергия). В следствие на лошите условия на живот, децата боледуват по-често. Повишената честота на здравословни проблеми сред учениците, живеещи в бедност, води до по-чести и продължителни отсъствия от училище, както и до недиагностицирани и нелекувани заболявания. В следствие на многото отсъствия, тези деца имат пропуски в усвояването на учебния материал и не могат пълноценно да участват в учебните занятия, което често се интерпретира от възрастните като незаинтересованост.

КАК БИХА МОГЛИ ДЕЦАТА ДА УЧАТ НА ПРАЗЕН СТОМАХ!? ДЕЦАТА, ЖИВЕЕЩИ В БЕДНОСТ, СЕ РАЗБОЛЯВАТ МНОГО ПОЧЕСТО В СРАВНЕНИЕ С ОСТАНАЛИТЕ ДЕЦА. КОГАТО НЕ СМЕ ЗДРАВИ, Е ТРУДНО ДА СЛУШАМЕ, ДА СЕ ФОКУСИРАМЕ И ДА УЧИМ.

УЧИЛИЩАТА, КОИТО ПРЕКЪСВАТ КРЪГА НА БЕДНОСТТА

- ▶ Разполагат със здравни работници, които специализират в оказване на здравна помощ на деца в училищна възраст. Лекарите преглеждат децата в училище, вместо децата да ги посещават в лекарските им кабинети.
- ▶ Изготвят графици за редовни посещения при зъболекар за всички деца, които имат нужда от това.
- ▶ Организируют допълнителни учебни занятия за ученици, които са си пропускали уроците.
- ▶ На учителските съвети обсъждат условията на живот, здравето и начина на учене на децата.
- ▶ Предоставят възможност за провеждане на леки физически упражнения и активни почивки, тъй като физическите упражнения, придружени с активно дишане, могат да повишат нивата на кислород и глюкоза в тялото. Взаимодействието между кислорода и глюкозата създава енергия за функционирането на клетките. Достатъчните нива на глюкоза в кръвта се свързват с по-добра памет и когнитивна функция.

Високи нива на хроничен стрес.

Децата, живеещи в бедност, са изложени на по-високи нива на стрес в сравнение с връстниците им от по-заможни семейства. Въпреки че ниските нива на стрес не са вредни, хроничният стрес, също така наречен постоянен стрес, има отрицателно влияние върху поведението, намалява задържането на вниманието, стимулира импулсивността и оказва негативен ефект върху краткотрайната памет. Редица изследвания показват, че излагането на хроничен стрес променя невронната структура в предната част на мозъка, която отговаря за мисленето, вземането на решения и планирането. Стресът също така нанася поражения върху хипокампуса (дълготрайната памет) и намалява способността за учене. Хроничният стрес уврежда вниманието и концентрацията, понижава паметта и креативността, и оказва негативно влияние върху социалните взаимоотношения. Стресът има отрицателен ефект върху мотивацията и повишава риска от депресия. Децата, които живеят под постоянен стрес, често се отличават с неприемливо поведение в училищна среда. Демонстрират гняв или са пасивни и необщителни. За възрастните, такива деца могат да изглеждат извън контрол, с грубо държание или мързеливи.

УЧИТЕЛИТЕ СА СКЛОННИ ДА НАКАЗВАТ ДЕЦАТА В УЧИЛИЩЕ, КАТО ИМ ЗАБРАНЯВАТ ДА ПОСЕЩАВАТ ЧАСОВЕТЕ ПО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ ИЛИ ДА ИЗЛИЗАТ НА СВЕЖ ВЪЗДУХ, ЗА ДА СИ ПОЧИНАТ. НИКОГА НЕ ЛИШАВАЙТЕ ДЕЦАТА ОТ ТЕЗИ ПОЧИВКИ, ЗА ДА ПОДОБРИТЕ ДИСЦИПЛИНАТА В КЛАСНАТА СТАЯ. ДЕЦАТА ИМАТ НУЖДА ОТ ЧАСОВЕТЕ ПО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ, ЗА ДА ПОСТИГНАТ ДОБРИ РЕЗУЛТАТИ В УЧИЛИЩЕ.

УЧИЛИЩАТА, КОИТО ПРЕКЪСВАТ КРЪГА НА БЕДНОСТТА

- ▶ Персоналът работи активно и постоянно за изграждането на положителни взаимоотношения с децата и техните родители, за да им помогнат да се чувстват приети и да понижат нивата им на стрес.
- ▶ Организируют забавни уроци! Те също помагат за намаляването на стреса.
- ▶ Оказват подкрепа на учениците в това, те да поемат повече контрол върху изпълнението на ежедневните им задачи. Насърчават отговорността и инициативността в училище, дават възможност на децата да правят свободен избор, включват ги в проекти, организират групова работа и насърчават взимането на екипни решения. Чувството на контрол помага на децата да неутрализират ефектите от хроничния и остър стрес.
- ▶ Учителите могат да разпознават симптомите на стрес сред своите ученици.
- ▶ Организируют дейности, чрез които учениците могат да намалят стреса и чувството на неудовлетвореност, като например спортни дейности, йога, екскурзии и др.
- ▶ Опитват да намалят стреса, причиняван от училищните изисквания. Например, дават възможност на учениците да подготвят домашните си работи преди или след учебното занятие.
- ▶ Активно преподават на учениците си умения за разрешаване на конфликти.
- ▶ Активно преподават на учениците си умения как да се справят с яростта и гнева.

Ниски очаквания от себе си.

Ниските резултати в училище често водят до ниски очаквания, а това се отразява зле върху увереността на децата. Ако децата вярват, че от тях се очаква да се провалят или да не постигнат добри резултати, вероятно няма да положат никакви усилия. Също така, те няма да полагат усилия, ако смятат, че не са достатъчно умни и нямат шанс да успеят – което възрастните интерпретират като мързеливост. Изследвания потвърждават, че по-ниският социално-икономически статус често се свързва с представата за бъдещето като по-скоро лошо, отколкото добро. Ниските очаквания или липса на всякакви очаквания (безпомощност), също така са присъщи на хора с нисък социално-икономически статус. Накратко, бедността се свързва с ниски очаквания за бъдещето. Ако учителите и учениците вярват, че има някакво предварително зададено максимално количество "ум", на което учениците не могат да влияят с полагането на допълнителни усилия, това неминуемо ще повлияе на ученето на и на усилията, които полагат учителите и учениците.

- ▶ Въвеждат възстановяването и възмездяването като мерки за изграждане на лична отговорност у учениците.
- ▶ Активно преподават на учениците умения за поставяне на цели и постигането им.
- ▶ Правят връзка между образованието и решаването на реални проблеми в живота.
- ▶ Стремят се да развият не само академичните познания, но и социалните умения на своите ученици.

УЧИЛИЩАТА, КОИТО ПРЕКЪСВАТ КРЪГА НА БЕДНОСТТА

- ▶ В общуването си с децата не занимават очакванията си към успехите им, а ги окуражават и мотивират да постигат по-високи резултати.
- ▶ Поставят високи цели пред учениците си и ги мотивират да повярват, че могат да ги постигнат.
- ▶ Полагат всекидневни усилия, за да стимулират любознателността, въодушевлението, поемането на рискове и съревнованието сред учениците си.
- ▶ Дават на учениците си примери как бедни хора са били полезни за обществото и човечеството.
- ▶ Поощряват своите ученици и им казват колко са добри в това, което правят. Когато учителите хвалят учениците си повече, отколкото да ги критикуват (3 похвали към 1 критика е най-доброто съотношение), учението и развитието също се оптимизират.

ПОГРЕШНОТО СХВАЩАНЕ!

„Хората, живеещи в бедност, имат слабо развити езикови способности.“

Тъй като децата, живеещи в бедност, знаят по-малко думи и като цяло имат по-слабо развити лингвистични умения в сравнение с децата от по-заможните семейства, неоснователно се смята, че децата, които живеят в бедност, имат вродено по-ниски лингвистични умения.

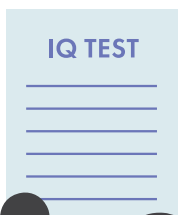
В ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ

Няма разлика в лингвистичните възможности на децата, които живеят в по-бедни семейства и децата, които живеят в по-заможни семейства. Различията в придобитите лингвистични умения се основават на различията в обстоятелствата, при които децата живеят и израстват. Нещо повече, лингвистичните способности на децата се оценяват спрямо езика на културата на мнозинството, към която самите те не принадлежат.

РИСКОВИ ФАКТОРИ, ПРЕД КОИТО СА ИЗПРАВЕНИ ДЕЦАТА, ЖИВЕЕЩИ В БЕДНОСТ

Среда, която не насърчава лингвистичното им развитие.

Децата, живеещи в бедност, знаят по-малко думи. Това е в следствие от факта, че до навършване на 4 години те чуват средно два пъти по-малко думи, отколкото децата от средната класа и четири пъти по-малко думи от децата в богатите семейства. Освен това, семействата с ниски доходи говорят с по-кратки и по-прости изречения, задават по-малко въпроси и обясняват по-малко. Тъй като семействата, които живеят в бедност, нямат детски книжки вкъщи, на децата рядко им четат. Като следствие децата, живеещи в бедност, може да изостанат в развитието на лингвистичните си умения. Речниковият запас, който децата използват, служи за учене, запаметяване и мислене. Думите помагат на децата да разбират, възпроизвеждат и използват информацията. Когато децата не са запознати с думите, те нямат желание да четат и често се отдръпват или не се чувстват добре в училище.

Децата, живеещи в бедност, имат същите когнитивни способности като другите деца.

УЧИЛИЩАТА, КОИТО ПРЕКЪСВАТ КРЪГА НА БЕДНОСТТА

- ▶ Независимо от предмета, който преподават, учителите ежедневно планират научаването на нови думи.
- ▶ Насърчават учениците да четат илюстрирани детски книжки, да общуват с възрастни и връстници, да ходят на театър, и да участват в и други дейности, които биха повишили капацитета им за лингвистично развитие.
- ▶ Учат децата да могат бързо да възпроизведат думи, фрази и, накрая, цели изречения.

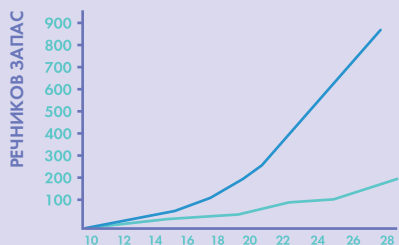
ПОГРЕШНОТО СХВАЩАНЕ!

Хората, живеещи в бедност, имат слабо развити когнитивни умения.

В ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ

Вярно е, че децата, които живеят в семейства с нисък социално-икономически статус, постигат по-ниски резултати на тестовете за интелигентност и училищни задания в сравнение с децата, които живеят в по-заможни семейства. Трябва да се вземе предвид, обаче, че тестовете, които се прилагат, не са културно неутрални. Те проверяват познанието на непознати за децата понятия и обикновено се прилагат устно и не са преведени на майчиния език на детето, а са на език, който не е добре познат на децата. Множество изследвания показват, че способността за постигане на високи резултати се влияе от качеството на хранене, условията на живот, в които детето живее, подкрепата, която получава в ранна възраст, образователния му опит и продължителността на образованието му. Това означава, че децата, които живеят в бедност, имат същите когнитивни способности като другите деца, но развитието им зависи от условията на живот на децата.

ВЪПРЕКИ ЧЕ ПЪРВИТЕ ТРИ ГОДИНИ СА НАЙ-ВАЖНИТЕ В ЖИВОТА НА ДЕТЕТО, ТО ПРОДЪЛЖАВА ДА СЕ РАЗВИВА И ПО ВРЕМЕ НА ГОДИНИТЕ СИ В ДЕТСКАТА ГРАДИНА И УЧИЛИЩЕ. ТОВА Е ДОБЪР ШАНС ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА НЕГАТИВНИТЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ОТ ИЗРАСТВАНЕТО НА ДЕТЕТО В НЕБЛАГОПРИЯТНИ УСЛОВИЯ НА ЖИВОТ, КАТО ДЕТСКИТЕ ГРАДИНИ И УЧИЛИЩАТА МОГАТ ДА ИГРАЯТ КЛЮЧОВА РОЛЯ.

ВЪЗРАСТ НА ДЕТЕТО (В МЕСЕЦИ)

- Майките говорят на своите деца често
- Майките говорят на своите деца по-рядко

Източник:

Адаптирана от: Huttenlocher, Haight, Bryk, Seltzer and Lyons (1991) „Early Vocabulary Growth Relation to Language Input and Gender”

ВЪЗРАСТ НА ДЕТЕТО (В МЕСЕЦИ)

- Висок социално-икономически статус
- Среден социално-икономически статус
- Нисък социално-икономически статус

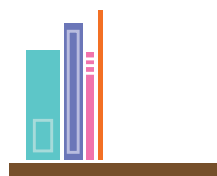
Източник:

Адаптирана от: Hart and Risley (1995) "Meaningful differences in Everyday Experience of Young American Children"

РИСКОВИ ФАКТОРИ, ПРЕД КОИТО СА ИЗПРАВЕНИ ДЕЦАТА, ЖИВЕЕЩИ В БЕДНОСТ

Среда, която не насърчава развитието на когнитивните способности.

Деца, които живеят в бедност, имат по-малко книги вкъщи и рядко посещават библиотеки и театри. Те нямат много детски играчки и рядко се включват в извънкласни дейности. Освен това, те прекарват значително повече време в гледане на телевизия и имат ограничен достъп до компютри и интернет. Всичко това влияе отрицателно върху разгръщането на когнитивния им потенциал. Деца от семейства с по-нисък социално-икономически статус по-често са изправени пред когнитивни трудности, като например трудности при задържане на вниманието, разсейване и затруднения при решаването на нови или непознати проблеми. В резултат на тези предизвикателства, образованието може да се превърне в непосилно начинание за децата, живеещи в бедност.

Деца, които живеят в бедност, имат по-малко книги вкъщи и рядко посещават библиотеката

СЛАБИТЕ АКАДЕМИЧНИ ПОСТИЖЕНИЯ НА ДЕЦАТА ОТ БЕДНИ СЕМЕЙСТВА И ОБЩНОСТИ СА СЛЕДСТВИЕ ОТ УСЛОВИЯТА, В КОИТО ТЕ ИЗРАСТВАТ И НЕ ОТОВАРЯТ НА ТЕХНИЯ РЕАЛЕН КОГНИТИВЕН КАПАЦИТЕТ. КОГНИТИВНИЯТ КАПАЦИТЕТ, СЪЩО КАТО ИНТЕЛЕКТА, Е ПРОМЕНЛИВ. ПОВИШАВАНЕТО ИЛИ ПОНИЖАВАНЕТО НА КОГНИТИВНИЯ КАПАЦИТЕТ НА ДЕЦАТА ЗАВИСИ ОТ НАШИЯ ПОДХОД КЪМ ТЯХ.

Когато децата се чувстват приети, те учат по-лесно.

ДЕЦАТА СЕ НУЖДАЯТ ОТ СЪЧУВСТВИЕ, НЕ ОТ СЪЖАЛЕНИЕ.

УЧИЛИЩАТА, КОИТО ПРЕКЪСВАТ КРЪГА НА БЕДНОСТТА

- ▶ Сред учителите и учениците в такива училища не се използват дефиниции и етикети за назоваване и определяне на способностите на детето като предзададени и непроменящи се, например: „тя е умна, той е мързелив и носи само проблеми“. Вместо това се насърчава използването на език, стимулиращ възможностите на детето, и подпомагащ съсредоточаването върху конкретни предизвикателства и задачи. Децата биват учени, че позитивната промяна е възможна.
- ▶ Предлагат в училище развита и богата среда за учене в класните стаи, където децата могат да четат, учат, изследват и създават.
- ▶ Учат децата на основни академични умения: как да бъдат организирани, как да учат по-добре, как да си водят записки и бележки, как да приоритизират и запаметяват ключови термини. На по-късен етап ги учат да разрешават проблеми, да обработват информация и да използват разнообразни техники на запаметяване.

ПОГРЕШНОТО СХВАЩАНЕ!

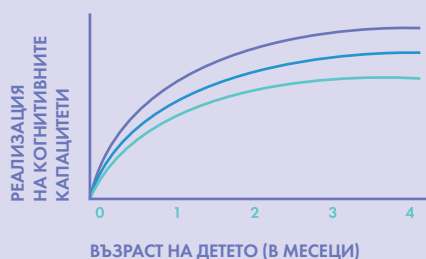
Децата, живеещи в бедност, не са социализирани.

В ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ

Когато децата се чувстват приети, те учат по-лесно. За съжаление, има изграден стереотип за недобре развитите социални умения на децата от бедните семейства, което е основната причина да не бъдат широко приемани сред своите връстници. Учениците имат нужда от сигурност, която е добре да могат да открият в своите родители, учители и връстници. Ако децата не се чувстват във физическа и психическа сигурност в училище, те ще я търсят сред приятели, които обществото би могло да възприеме като „съмнителни“.

**ПОНЯКОГА УЧИТЕЛИТЕ
ВЪЗПРИЕМАТ НЯКОИ ФОРМИ
НА ПОВЕДЕНИЕ НА ДЕЦАТА,
ЖИВЕЕЩИ В БЕДНОСТ, КАТО
ЧАСТ ОТ ХАРАКТЕРА ИМ И
ЗАБРАВЯТ, ЧЕ ПОДОБНО
ПОВЕДЕНИЕ ОБИКНОВЕНО Е
ПРИЧИНЕНО ОТ БЕДНОСТ И Е
ПЛОД НА СРЕДАТА, В КОЯТО
ЖИВЕЯТ ТЕЗИ ДЕЦА.**

КАК ОПИТЪТ ВЛИЯЕ ВЪРХУ КОГНИТИВНОТО РАЗВИТИЕ

- Живот в нормални условия
- Излагане на токсични вещества
- Нисък социално-икономически статус

Източник:

Адаптирана от: „Environmental Risk Factor in Infancy” by A. Sameroff, 1998, *Pediatrics*, 102(5) (5)

РИСКОВИ ФАКТОРИ, ПРЕД КОИТО СА ИЗПРАВЕНИ ДЕЦАТА, ЖИВЕЕЩИ В БЕДНОСТ

Емоционални връзки.

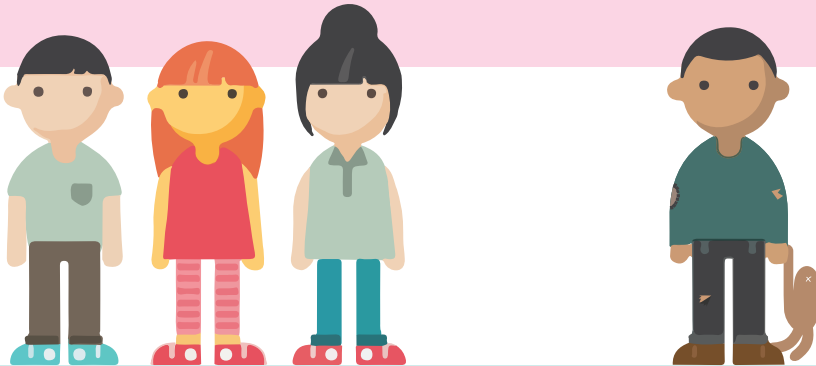
Деца, осъзнават, че са бедни и често се срамуват от това. Техните връстници също забелязват, че детето идва от бедно семейство и поради тази причина го изключват от групови занимания и игри, копирайки от обществото, в което живеят. Това води до загуба на себеуважение у децата, които живеят в бедност. Когато родителите им са под постоянно напрежение да набавят храна и подслон, и се борят за оцеляване, има по-голяма вероятност те да бъдат раздразнителни и да не успяват да се обръщат към децата си с мили думи. У дома, децата от бедни семейства са критикувани два пъти по-често, отколкото са насърчавани, докато децата от семейства от средната класа получават по 3 положителни забележки за всяка отрицателна такава.

Също така, когато притискаме децата да учат все повече и повече с цел да постигнат по-добри образователни резултати, това влияе негативно върху тяхното емоционално и социално развитие, и следователно, върху тяхното учене. Както когнитивните способности, така и емоционалното състояние на децата са от съществено значение за учебния процес.

УЧИЛИЩАТА, КОИТО ПРЕКЪСВАТ КРЪГА НА БЕДНОСТТА

- ▶ Фокусират се и върху социално - емоционалното развитие, и върху когнитивното развитие на децата.
- ▶ Проявяват интерес към своите ученици и техните семейства, и към това, което е важно за тях.
- ▶ Работят за създаване на положителни взаимоотношения между децата и възрастните.

- ▶ Предразполагат всяко дете да се чувства специално, като подчертават онези техни роли, които изпъкват в класа (например, атлет, изследовател, разказвач на истории, лидер, и т.н.)
- ▶ Стимулират развитието на положителни взаимоотношения сред връстници. Това помага на децата да се чувстват приети и да следват добрия пример на своите връстници. Децата искат да принадлежат към другите.
- ▶ Не казват на децата какво не трябва да правят, а ги научават как да постигат онова, което се очаква от тях.

УЧИТЕЛИТЕ В НЯКОИ УЧИЛИЩА СЕ ОПИТВАТ ДА ПОДОБРЯТ РЕЗУЛТАТИТЕ НА ДЕЦАТА ОТ БЕДНИ ОБЩНОСТИ ЧРЕЗ ПРЕДЛАГАНЕ НА ПОВЕЧЕ СЪДЪРЖАНИЕ (ДОПЪЛНИТЕЛНИ УРОЦИ, КУРСОВЕ, ПОВЕЧЕ ВРЕМЕ В УЧИЛИЩЕ). ДЕЦАТА, КОИТО ИЗРАСВАТ В БЕДНОСТ, НЯМАТ НУЖДА ОТ ДОПЪЛНИТЕЛНИ ЗАНЯТИЯ. ТЕ ИМАТ НУЖДА ОТ РАЗЛИЧЕН ПОДХОД.

ЗА ДЕЦАТА, ЖИВЕЕЩИ В БЕДНОСТ, НЕ Е ДОСТАТЪЧНО ПРОСТО ДА ХОДЯТ НА УЧИЛИЩЕ. САМО ВИСОКОКАЧЕСТВЕНТО ОБРАЗОВАНИЕ И ГРИЖА МОГАТ ДА КОМПЕНСИРАТ ЗАБАВЯНЕТО В ДЕТСКОТО РАЗВИТИЕ, ПРЕДИЗВИКАНО ОТ БЕДНОСТТА.

ВИЖДАШ ЛИ МЕ?
DO YOU SEE ME?
DIKHES LIJ MAN?

Учителите, които успяват да прекъснат кръга на бедността:

1. Работят за развенчаване на собствените си погрешни схващания.
2. Осигуряват цялостна подкрепа за развитието на всяко дете.
3. Учат децата как да упражняват самоконтрол, да поемат отговорност и показват инициативност.
4. Имат високи академични очаквания от всички деца и мотивират децата да постигат повече.
5. Активно планират усвояването на нови думи и обогатяването на езика на децата.
6. Създават богата среда за учене, в която всяко дете се чувства подкрепено да успее.
7. Изграждат положителни взаимоотношения помежду си, между децата, и между себе си и децата и родителите.

TRUST FOR SOCIAL ACHIEVMENT

64 Patriarh Evtimiy Blvd, Sofia 1000

Tel: +359 2 424 6680

Fax: +359 2 348 9251

e-mail: kindergarten240@tsa-bulgaria.org

www.socialachievement.org

Книжката HOW DOES POVERTY AFFECT CHILDREN (2016) с автор REYN Hrvatska, е преведена, адаптирана и публикувана от Мрежа за ранно детско развитие в ромска общност в България, която се координира от фондация "Тръст за социална алтернатива".

ISSA –

International Step by Step Association

Kinderrechtenhuis/Child Right Home

Hooglandse Kerkgracht 17-R,

2312 HS Leiden, The Netherlands

tel: +31 (0)71 516 1222

fax: +31 (0)71 516 1220

www.issa.nl

REYN – Romani Early Years Network

<https://www.reyn.eu/>